

Машғулияти 3.

Мавзӯи 3.

"Забони адоват" дар заминаи
ҳуқуқи миллӣ ва байналмилалӣ.

Зермавзӯъ

- Зухури табъиз дар гуфтугӯи чамъиятӣ ва ҳуқуқ ба озодии ақида ва баён дар кишварҳои Осиеи Марказӣ
- Маҳдудиятҳои "забони адоват" дар ҳуқуқи байналмилалӣ ва қонуни миллӣ

Ҳамгирии фанҳо

"Ҳуқуқҳои инсон", "Қонуни байналмилалӣ", "Қонуни конституционӣ", "Қонуни ҷиноятӣ", "Қонуни расона", "Асосҳои рӯзноманигорӣ", "Одоби рӯзноманигор", "Этикаи ВАО", "Асосҳои тафаккури интиқодӣ", "Забони муосири қазоқӣ / қирғизӣ / тоҷикӣ / ўзбекӣ / русӣ" (вобаста ба кишвар), "Рӯзноманигории муноқишавӣ", "Экспертизаи лингвистӣ", "Забоншиносии сиёсӣ", "Шабақаҳои иҷтимоӣ дар қори рӯзноманигор", "Назария ва амалияи иртиботи фарҳангӣ".

Ҳадафҳои машғулият

Когнитивӣ:

- донишҷӯён метавонанд мафҳуми "табъиз"-ро муайян кунанд;
- донишҷӯён метавонанд мафҳуми "озодии афкор ва баёни озодонаи онҳоро" муайян кунанд;
- донишҷӯён метавонанд стандартҳои байналмилалии озодии ақида ва баёнро шарҳ диҳанд;
- донишҷӯён метавонанд маҳдудиятҳои "забони адоват" -ро дар қонунҳои байналмилалӣ ва қонунгузори милли шарҳ диҳанд;
- донишҷӯён метавонанд робитаи байни муқаррароти қонунгузори милли ва муқаррароти қонунҳои байналмилалии ҳуқуқи инсонро дар бораи озодии ақида ва изҳори озодона муайян кунанд;
- донишҷӯён аз оқибатҳои ҳуқуқи "таҳқир" тибқи қонунҳои милли мефаҳманд.

Иҷтимоӣ-эмотсионалӣ:

- донишҷӯён аҳамияти риояи прин-сипҳои баробарӣ ва бидуни таъбиз-ро мефаҳманд;
- донишҷӯён аҳамияти эҳтироми ҳама ҳуқуқу озодиҳои инсонро ме-фаҳманд;
- донишҷӯён аҳамияти эҳтироми ҳуқуқ ба озодии ақида ва баёнро дарк мекунанд;

- донишҷӯён аҳамияти мутобиқ сох-тани меъёрҳои қонунгузори мил-лиро ба стандартҳои байналмилалӣ дар соҳаи ҳуқуқи инсон дарк меку-нанд.

Рафторӣ:

- донишҷӯён қодиранд зуҳури "за-бони адоват" -ро дар суҳан маҳдуд кунанд.

Вақти гузаронидани машғулият	1 соат 20 дақиқа.
Усулҳои гузаронидан	Саволҳои кушод, муҳоҷиса, пешниҳод-ди лексияи муаллим, кор дар гурӯҳҳои хурд.
Усулҳои арзёбӣ	Саволҳои назоратӣ.
Мафҳумҳои асосӣ	"Забони адоват", "суҳани нафратовар", "таъбиз", "баробарӣ", "таҳқир", "ба-рангехтан".
Сарчашмаҳои зарурӣ	Маводи чопшуда барои кори гурӯҳӣ, флипчарт, проектор, экран, ноутбук, маркерҳо, тахта, скотчи қоғазӣ.

Нақшаи машғулият

1. ИБТИДО

Усули гузаронидан.

Омӯзгор аз донишҷӯён мепурсад, ки онҳо оиди таъбиз, таҳқир, ташвиқ / барангехтани адовати байни гурӯҳҳои иҷтимоӣ, санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ, амнияти миллӣ, тартиботи ҷамъиятӣ, ахлоқи аҳоли чиро мефаҳманд. Муҳокима идома дорад.

2. КОР БО ИТТИЛОӮТ

Усули гузаронидан.

Омӯзгор дар бораи меъёрҳои қонунгузори миллӣ (конститутсия, кодекси ҷиноятӣ) ва санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ (ЭУҲИ, ПБҲШС) маъруза мекунад ва оид ба масъалаҳои зерин мувоҳида мегузаронад:

1. Чаро озодии суҳан арзиши асосии демократия ҳисобида мешавад?
2. Оё дар мамлақати мо озодии суҳан маҳдуд аст?
3. Оё меъёрҳои қонунгузори миллӣ дар бораи озодии баён (конститутсия, қонуни ҷиноятӣ) бо қонунҳои байналмилалӣ ҳуқуқ ва озодиҳои инсон мувофиқанд?
4. Маҳдуд кардани озодии суҳан чӣ оқибатҳои манфӣ дорад?
5. Дар бораи маҳдуд кардани озодии суҳан чӣ метавонад мусбат бошад?

3. АМАЛ НАМО

Усули гузаронидан.

Омӯзгор донишҷӯёнро дар 2 ва зиёда гурӯҳҳо муттаҳид мекунад, ки яке аз онҳо кӯшиш мекунад, ки ҷанбаҳои мусбати сад дар сад озодии сухан дар ҷома ва далелҳои зидди маҳдуд кардани озодии суханро пайдо кунанд. Гурӯҳҳои дигар кӯшиш мекунанд / кӯшиш кунанд, ки ҷанбаҳои манфии озодии сухан дар ҷома ва далелҳо ба манфиати маҳдуд кардани озодии суханро пайдо кунанд. Гурӯҳҳои хурд корҳои худро дар аудитория муаррифӣ мекунанд.

Тавсияҳо барои омӯзгор.

Бояд дар хотир дошт, ки омӯзгор дар ин марҳила ҷавобҳои иштирокчиёнро шарҳ намедихад. Гурӯҳҳо бояд якдигарро гӯш кунанд.

Сипас, ҳангоми ҷамъбасти хулосабарорӣ, омӯзгор донишҷӯёнро аз мансубият ба гурӯҳи муайян «озод мекунад», то онҳо худро ба андешаҳо ва ҳукмҳои пешниҳодкардаи гурӯҳ эҳсос накунанд.

4. ХУЛОСАБАРОРӢ

Усули гузаронидан.

Омӯзгор донишҷӯёнро барои ҷамъбасти натиҷаҳои машғулият даъват мекунад ва аз онҳо хоҷиш мекунад, ки ба се савол кӯтоҳ ҷавоб диҳанд:

1. Ман дар машғулияти имрӯза чӣ омӯхтам?
2. Дар машғулияти имрӯза чӣ барои ман нав буд?
3. Барои ман дар машғулият чӣ муҳим буд?

"ЗАБОНИ АДОВАТ" ВА ҚОНУН ДАР ҲУҚУҚИ МИЛЛИ ВА БАЙНАЛМИЛАЛИ

Дар қонунгузории миллии Ҷумҳурии Қирғизистон, Ҷумҳурии Қазоқистон, Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Ҷумҳурии Ўзбекистон меъёрҳои баробарӣ мавҷуданд, аммо онҳо мафҳуми таъбизро ба таври бояду шояд ифшо намекунанд, қонунгузории мукаммали зидди таъбиз вучуд надорад ва дар баробари он ва ба стандартҳои байналмилалии таърифи таъбиз ва намудҳои он мувофиқанд, инчунин механизмҳои муасири ҳифз пешбинӣ нашудаанд.

Аҳдномаҳои байналмилалие, ки давлатҳои Осиеи Марказӣ тарафдори онҳо мебошанд, ҳамчунин принципҳо ва меъёрҳои аз ҷониби умум эътирофшудаи ҳуқуқи байналмилалӣ қисми таркибии системаҳои ҳуқуқии милли мебошанд.

Қонуни байналмилалии ҳуқуқи инсон баробарӣ ва бидуни таъбизро барои ҳама кафолат медиҳад. Давлатҳо вазифадоранд, ки баробари қонун истифодаи ҳуқуқҳои инсон ва ҳимояи баробари қонун кафолат диҳанд. Принципи бидуни таъбиз се ҷузъи ба ҳам алоқамандро дар бар мегирад. Таъбиз чунин фаҳмида мешавад:

1) ҳама гуна фарқият, истисно, маҳдудият ё афзалият нисбати шахс ё гурӯҳи одамон,

2) дар асоси хусусияти ҳифзшудае, ки қонуни байналмилалии ҳуқуқи инсон эътироф кардааст,

3) ки ҳадаф ё натиҷаи он несту нобуд кардани эътироф, истифода ё амали намудани ҳуқуқи инсон ва озодиҳои асосии инсон дар соҳаҳои сиёсӣ, иқтисодӣ, иҷтимоӣ, фарҳангӣ ва ҳама гуна соҳаҳои дигари ҳаёти ҷамъиятӣ мебошад.

Маҳз ҳифзи шаъну шараф барои ҳама бидуни таъбиз бояд аксари посухоро ба "забони адоват" ("сухани бадбинона"), аз ҷумла маҳдуд кардани ҳуқуқи озодии баён дода тавонад. Тадбирҳои воқуниш ба "забони адоват", аз ҷумла манъкуниҳои он, дар амал аксар вақт бо ҳимояи амнияти милли, тартиботи ҷамъиятӣ, саломатӣ ва ахлоқи аҳоли асоснок карда мешаванд. Аммо, вақте ки ин ҳадафҳо бо ҳадафи ҳимояи шахсони алоҳида аз таъбиз муқоиса карда мешаванд, чораҳое, ки ин ифодаро маҳдуд мекунанд, метавонанд ба осонӣ аз ҳад васеъ ва ба сӯи истифода мусоидат намоянд.

Ҳуқуқ ба озодии ақида ва баён яке аз ҳуқуқҳои бунёдии инсон мебошад, ки бо моддаи 19 "Эълумияи умумичаҳонии ҳуқуқи инсон" (ЭУҲИ) кафолат дода шудааст ва аз ҷониби "Паймони байналмилалӣ оид ба ҳуқуқҳои шахрвандӣ ва сиёсӣ" (ПБҲШС) ҳатмӣ шуморида мешавад.

Моддаи 19 ПБҲШС аз давлатҳо талаб мекунад, ки ба ҳама ҳуқуқи озодии баёнро қафолат диҳанд; ин ҳуқуқ озодии ҷустуҷӯ, гирифтани ва паҳн кардани ҳама гуна иттилоот ва ғояҳо, сарфи назар аз марзҳои давлатӣ, шифоҳӣ ё хаттӣ, тавассути матбуот ё шаклҳои бадеии баён ё бо роҳи дигари интиҳоби онҳоро дар бар мегирад.

Аммо, ҳуқуқ ба озодии баён ҳуқуқи мутлақ нест ва давлат дар ҳолатҳои муайян метавонад ин ҳуқуқро мутобиқи талаботи қонунҳои байналмилалӣ ҳуқуқи инсон маҳдуд кунад. Таҷрибаҳои давлате, ки ба маҳдуд кардани "забони адоват" нигаронида шудаанд (моддаи 19 ПБҲШС) бояд:

- 1) тибқи қонун муқаррар карда мешавад;
- 2) ҳадафи қонуниро дунбол кардан:
 - а) эҳтиром кардани ҳуқуқ ва эътибори дигарон;
 - б) барои ҳифзи амнияти давлатӣ, тартиботи ҷамъиятӣ, саломатӣ ё ахлоқи аҳоли;
- 3) дар ҷомеаи демократӣ зарур мебошанд (мутаносиб ва воқеъшуда).

Моддаи 20, банди 2, ПБҲШС инчунин аз давлатҳои ширкаткунандаи шартнома талаб мекунад, ки шаклҳои қиддитарини "забони адоват" -ро манъ

кунанд: "Ҳар гуна таблиғи нафрати миллӣ, наҷодӣ ё динӣ, ки боиси таъбиз, душманӣ ва зӯрварӣ мегардад, бояд дар қонунгузорӣ манъ карда шавад".

Татбиқи ин модда дар амал мавзӯи баҳсу мунозираҳои зиёд шудааст. Шумораи зиёди давлатҳо нисбати банди 2 моддаи 20 ПБҲШС дар бораи ҳуқуқ ба озодии баён изҳори нигаронӣ карданд. Қонунгузорӣ ва амалияи миллӣ бо тафсир ва татбиқи муқаррароти банди 2 моддаи 20 фарқ мекунад, ки онро амалияи номувофиқи суд дар сатҳи миллӣ ва набудани тақрибан пурраи роҳнамо аз ҷониби Кумитаи СММ оид ба ҳуқуқи башар баътар мекунад.

Мушкилоти татбиқ дар ҳар ду ҷониби масъала мавҷуданд: бечазой барои ҳодисаҳои ҷиддӣ иғво, аз як тараф ва иҷрои беш аз ҳад шадиди муқаррароти норавшани қонунгузорӣ дар бораи ташвиқи ҷазо додани изҳори қонунӣ, аз ҷониби дигар (аз ҷумла таъқиби ақаллиятҳо).

Манъи мутобиқи моддаи 20 ПБҲШС унсурҳои зеринро талаб мекунад:

1. Рафтори нотӣқ. Нотӣқ бояд назди ҷамъият баромад кунад ва суҳанрониаш инҳоро дар бар гирад:
 - суҳан гуфтан ба тарафдорӣ / таблиғи нафрат,
 - ба шахс ё гурӯҳи одамон дар асоси

хусусиятҳои ҳифзшуда равона карда шудааст,

– ташкили ташвиқи табъиз, адоват ё зӯроварӣ.

2. Нияти нотик, Нотик бояд:

– нияти махсус дошта бошад, ки ба манфиати нафрат баромад кунад,

– ният дошта бошад, ки шунавандагонро ба табъиз, душманӣ ва зӯроварӣ барангезанд ё аз эҳтимолияти иҷрои ин аудиторӣ огоҳ бошад.

3. Таҳдиди эҳтимолӣ ва фаврӣ, ки дар асл шунавандагон дар натиҷаи суҳан гуфтан ба манфиати нафрат ба амалҳои мамнӯъ водор карда мешаванд.

Гарчанде ки зарурати воқеии ба вучуд омадани натиҷаи манъшуда вучуд надорад, истилоҳи «иғво» маънои онро дорад, ки сухани нафратангез бояд таҳдиди фаврии табъиз, душманӣ ё зӯроварӣ нисбати шахсони мансуб ба гурӯҳхоро ба вучуд оварад. Ин таҳдид аст, ки шунавандагон бинобар хусусияти ҳифзшуда нисбати шахси мақсаднок ё гурӯҳи одамон чора андешанд, мавзӯи моддаи 20 мебошад, ки аз таҳқир ё ҳашм, ки гурӯҳи мақсаднок нисбати чунин суҳанронӣ метавонад сарфи назар аз ҳама гуна ҳодисаҳо, фарқ кунад.

Дар ҳолате, ки муаллиф кӯшиш намекунад, ки дигаронро бар асоси як хусусияти ҳифзшуда бар зидди касе барангезад, ин гуна "забони адоват" ба меъёрҳои дар боло зикршуда ҷавобгӯ нахоҳад буд.

Аммо, дар баъзе ҳолатҳо, гуфтор набояд ба сатҳи "барангехтан" тибқи моддаи 20 бирасад, то мушкilotи ҷиддии

кофӣ пеш ояд, ки аз ҷониби давлат барои маҳдуд кардани чунин суҳанронӣ чораҳои мушаххас талаб мекунад.

Тибқи стандартҳои умумиҷаҳонии ҳуқуқи инсон, чунин «суҳанони бадбинона» -ро бо як қатор сабабҳои дар моддаи 19-и ПБҲШС номбаршуда аз ҷумла, ҳимояи ҳуқуқ ва эътибори шахсони дигар, инчунин ҳифзи амнияти давлатӣ, тартиботи ҷамъиятӣ, саломатӣ ё ахлоқи аҳоли маҳдуд кардан мумкин аст.

Дар баъзе ҳолатҳо, "забони адоват" метавонад афроди мушаххасро дар сурати набудани "суҳани нафрат" ҳадаф қарор диҳад. Чунин изҳорот аксар вақт бар зидди занон, ҷомеаи ЛГБТИК ва дигар гурӯҳҳо ва ақаллиятҳои канормонда равона карда мешаванд. Онҳо аксар вақт табъизи хушунатомезанд ва метавонанд барои онҳое, ки ҳадаф қарор мегиранд, таҳқиромез ва зараровар бошанд. Дар баъзе ҳолатҳо, онҳо метавонанд шакли ҳамлаи лафзӣ, таҳдиди зӯроварӣ ё таъқибро гиранд ва ба шахсе, ки ҳадафи онҳост, зарари ҷисмонӣ ё равонӣ расонанд.

Дар ҳолате, ки чунин рафтор хавфи зарари ҷисмонӣ ва / ё ҷиддии равониро ба вучуд меорад, маҳдудиятҳо метавонанд дар сурате асоснок карда шаванд, ки агар онҳо барои ҳимояи ҳуқуқ ба ҳаёт, озодӣ аз муносибати ғайриинсонӣ ва таҳқиркунандаи шаъну шараф, ҳуқуқ ба ҳаёти шахсӣ ва ҳуқуқи муносибати баробар зарур бошанд.

Конститутсияҳои Қазоқистон, Ўзбекистон, Тоҷикистон ва Қирғизистон (аз 27-уми июни соли 2010) ба ҳар як шахрванд ҳуқуқи озодии баён, озодии суҳан ва матбуотро фароҳам меоранд.

Кодексҳои ҷиноятии кишварҳо ҷазои ҷиноятиро барои таҳрик (КЧ ҚҚир, КЧ ҚТ, КЧ ҚЎз), барангехтан (КЧ ҚК) -и хусумат пешбинӣ мекунанд (КЧ ҚТ, КЧ ҚТ, КЧ ҚЎз) ё ихтилоф (КЧ ҚК).

Аз КЧ Қумҳурии Қирғизистон. Моддаи 313 "Барангехтани хусумати наҷодӣ, этникӣ, миллӣ, динӣ ё байниминтақавӣ (нафрат)":

"Амалиёте, ки ба барангехтани хусумати (адовати) наҷодӣ, қавмӣ, миллӣ, мазҳабӣ ё байниминтақавӣ, таҳқири шазну эътибори миллӣ, инчунин таблиғи истисноӣ, бартарӣ ё пастиши шаҳрвандон дар асоси муносибати онҳо ба дин, мансубияти миллӣ ё наҷодӣ равона карда шудааст, дар назди омма ё истифодаи васоити ахбори омма, инчунин тавассути Интернет содир карда шудааст".

Аз КЧ Қумҳурии Тоҷикистон. Моддаи 189 "Барангехтани кинаю адовати миллии наҷодӣ, минтақавӣ ё динӣ":

"Амалҳое, ки ба барангехтани кинаю адовати миллӣ, наҷодӣ, маҳалгароӣ ё мазҳабӣ, таҳқири шазну эътибори миллӣ, инчунин таблиғи истисноии шаҳрвандон дар асоси муносибати онҳо ба дин, мансубияти миллӣ, наҷодӣ ё маҳалгароӣ равона шудаанд, агар ин амалҳо ба таври ошкоро ё бо истифодаи иттилооти васоити ахбори омма содир шудааст".

Аз КЧ Қумҳурии Қазоқистон. Моддаи 174 "Барангехтани кинаю адовати иҷтимоӣ, миллӣ, қабилавӣ, наҷодӣ, синфӣ ё динӣ":

«Амалҳои барқасдона, ки ба барангехтани кинаю адовати иҷтимоӣ, миллӣ, қабилавӣ, наҷодӣ, синфӣ ё динӣ, таҳқири шазну шарафи миллӣ ё ҳиссиёти динии шаҳрвандон, инчунин тарғиби истисноӣ, бартарӣ ё пастиши шаҳрвандон дар заминаи муносибаташон ба мансубияти динӣ, синфӣ, миллӣ, қабилавӣ ё наҷодӣ, агар ин амалҳо дар байни омма ё бо истифодаи воситаҳои ахбори омма ё шабакаҳои телекоммуникатсионӣ, инчунин тавассути истеҳсол ё паҳн кардани адабиёт ё дигар васоити ахбори омма, ки таблиғоти иҷтимоӣ, миллӣ, қабилавӣ, наҷодӣ, синфӣ ё ихтилофи динӣ равона карда шудааст».

Аз КЧ Қумҳурии Ўзбекистон. Моддаи 156 "Барангехтани кинаю адовати миллӣ, наҷодӣ, этникӣ ё динӣ":

"Таҳиякунӣ, нигоҳдорӣ бо мақсади паҳн кардан ё паҳн кардани маводе, ки адовати миллӣ, наҷодӣ, этникӣ ва диниро таблиғ мекунанд ...

Амалҳои барқасдонае, ки шазну шарафи миллиро таҳқир мекунанд, ҳисси шаҳрвандонро дар робита бо эътиқоди мазҳабӣ ё атеистии худ, ки бо мақсади барангехтани адоват, таҳаммулнопазирӣ ё бадбинӣ нисбат ба гурӯҳҳои аҳоли дар заминаи миллӣ, наҷодӣ, этникӣ ё динӣ содир карда мешаванд, инчунин маҳдудкунии мустақим ё ғайримустақими ҳуқуқҳо ё муқаррарнамудани афзалиятҳои мустақим ва ё ғайримустақим вобаста ба миллӣ, наҷодӣ, қавмӣ ё муносибати онҳо ба дин».

Меъёрҳо дар фаслҳо ва бобҳои зерини ҳуқуқи ҷиноятӣ инъикос ёфтаанд:

Ҷумҳурии Қирғизистон

- Фасли IX. Ҷиноятҳо алайҳи ҳокимиёти давлатӣ.
- Боби 43. Ҷиноятҳо алайҳи асосҳои сохти конституционӣ ва амнияти давлатӣ.

Ҷумҳурии Тоҷикистон

- Фасли VIII. Ҷиноятҳо зидди амнияти ҷамъиятӣ ва саломатии аҳоли.
- Боби 21. Ҷиноятҳо зидди амнияти ҷамъиятӣ.

Ҷумҳурии Қазоқистон

- Боби 4. Ҷиноятҳо алайҳи сулҳ ва амнияти башарият.

Ҷумҳурии Ўзбекистон

- Фасли дувум. Ҷиноятҳои зидди сулҳ ва амният.
- Боби VIII. Ҷиноятҳо алайҳи сулҳ ва амнияти башарият.

Ҳамин тариқ, кирдорҳои ҷиноятӣ бештар аз нуқтаи назари ҳимояи давлат ва амнияти он баррасӣ карда мешаванд, на ҳимояи шахс, ҳуқуқҳои конституционӣ ва озодиҳои инсон. Ва хусусиятҳои муҳофизатшуда бо пайдоиши наҷодӣ, этникӣ, миллӣ, динӣ, байниминтақавӣ, маҳалгарой, иҷтимоӣ, қабилавӣ ва синфӣ маҳдуданд.

Меъёрҳои дар боло овардашуда тафсири васеъ доранд, онҳо мафҳуми «забони адоват» («забони нафрат») ё «сухани таъбизомез» -ро дар бар намегиранд. Ғайр аз он, қонунгузорӣ

мафҳумҳои мундариҷаи манфӣ баҳо (қабулшаванда) ва ғайриқонунӣ (ҷиноятӣ) дар нашрияҳоеро дар бар намегирад, ки метавонанд боиси ҷиноятҳо дар заминаи нафрат шаванд. Ин омилҳо ҳам ба таблиғи таҳаммулнопазирӣ ва ҳам амалисозии ҳуқуқҳои сиёсӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангии ақаллиятҳоро, ки Конститутсия ба онҳо додааст, таъсир мерасонанд.

Сарфи назар аз он, ки ҳуқуқи байналмилалӣ аз давлатҳо талаб мекунад, ки шаклҳои ҷиддитарини "забони адоват" ("забони нафрат") -ро барои пешгирии зарари махсус ва ислоҳнопазире, ки муаллиф ният ва қобилияти таҳрик ба он дорад, манъ кунанд, мувофиқи қонунгузориҳои ҷиноии Ҷумҳурии Ўзбекистон, Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Ҷумҳурии Қазоқистон барои "таҳқир" ба ҷавобгарӣ кашида мешаванд. Таҳқир маънои зеринро дорад:

- "Таҳқир, яъне дидаю дониста паст задани шаъну шарафи шахс дар шакли ғайриоддӣ". (КҶ ҚЎЗ: Моддаи 140. Таҳқир. Боби VI. Ҷиноятҳо алайҳи озодӣ, шаъну шараф);
- "Таҳқир, яъне таҳқири шаъну шарафи шахси дигар, ки дар шакли ғайриоддӣ баён шудааст". (КҶ Ҷумҳурии Қазоқистон: Моддаи 131. Таҳқир. Боби 1. Ҷавобгарии ҷиноятӣ нисбати шахс).

Ва Кодекси ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон "таҳқири оммавии Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ё тўҳмат ба ӯ" (Боби 17. Ҷиноят алайҳи озодӣ, шаъну шарафи шахс) ва "таҳқири оммавии Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ - Пешвои миллат ё тўҳмат ба ӯ" -ро ҷиноят ҳисоб мекунад (моддаи 137 [1]). Инчунин, қонунгузориҳои ҷиноии

Чумхурии Тоҷикистон ҷазои ҷиноятиро барои "таҳқири намояндаи мақомот" (моддаи 330) ва "таҳқири хизматчиҳои ҳарбӣ" (моддаи 372) пешбинӣ мекунад.

Дар ин ҷо қайд кардан муҳим аст, ки сухан метавонад ифвоангез ва таҳқирумез бошад, аммо он метавонад ғаразнок бошад ва масъалаи тоқатнопазириро ба миён орад, аммо ба дараҷаи ҷиддие нарасад, ки маҳдудиятҳо барои ифодаи баён асоснок бошанд.

Ҷазои ҷиноятӣ бояд танҳо ҳамчун ҷораи охири татбиқ карда шавад ва танҳо дар ҳолатҳои вазнин, санксияҳо барои "забони адоват" ("забони нафрат") асосан дар доираи қонунҳои шаҳрвандӣ ва маъмурий пешбинӣ шуда, ҷаброни моддӣ ва ғайриҳуқуқиро дар бар гиранд, зарари моддӣ, инчунин ҳуқуқи ислоҳи далелҳо ва ҷавоб, агар ҷиноят дар ВАО рух дода бошад.

Барои мусоидат ба ҳифзи муассири ақаллиятҳо ва гурӯҳҳои иҷтимоӣ аз таҳаммулпазирӣ, зӯрварӣ, таҳқир ва беҳбудӣ вазъи ҳуқуқи инсон дар минтақа, механизмҳои байналмилалӣ ҳифз ва пешбурди ҳуқуқи инсон борҳо ба давлатҳо тавсия доданд, ки қонунгузориҳои ҳамаҷонибаи зидди таъбизро қабул кунанд.

Рӯйхати манбаъҳо

1. Эъломияи умумии ҳуқуқи инсон / Бо қарори 217 А (III) Ассамблеяи Генералии СММ аз 10-уми декабри соли 1948 қабул шудааст.
2. Паймони байналмилалӣ дар бораи ҳуқуқҳои шахрвандӣ ва сиёсӣ / Бо қарори Ассамблеяи Генералӣ 2200 А (XXI) аз 16-уми декабри соли 1966 қабул шудааст.
3. Кодекси ҷиноятии Ҷумҳурии Қирғизистон аз 2-уми феввали соли 2017 №19
4. (Бо Қонуни Ҷумҳурии Қирғизистон аз 24-уми январӣ соли 2017, № 10 аз 1-уми январӣ соли 2019 эътибор пайдо кардааст)
5. Кодекси ҷиноятии Ҷумҳурии Қазақистон (Қонуни Ҷумҳурии Қазақистон аз 24-уми ноябри соли 2015, № 422-V, 16-уми декабри соли 2020 бо ислоҳ ва иловаҳо аз 6-уми октябри соли 2020 эътибор пайдо мекунад).
6. Кодекси ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 21-уми майи соли 1998 № 574 (бо тағйироту иловаҳо ба санаи 08.07.2020).
7. Кодекси ҷиноятии Ҷумҳурии Ўзбекистон (бо Қонуни Ҷумҳурии Ўзбекистон аз 22-уми сентябри соли 1994 № 2012-XII бо тағйирот ва иловаҳо аз 05.11.2020 тасдиқ шудааст).
8. Тавзеҳи "забони адоват": Дастури амалӣ, соли 2015, МОДДАИ ARTICLE 19 – Free Word Centre 60 Farringdon Road London, EC1R 3GA United Kingdom.